

Allt nytt byggs i ruiner

Recension
Litteratur

I Värkstaden låter Tom Sandqvist två texter löpa parallellt. De berättar om ett hus, en familj och ett land - och om vad det innebär att berätta.

Det är ingen vild gissning att många människors allra tidigaste minnen irrar runt i ett barndomshem med dess rum, skrymslen och närmaste omgivning. Konturerna är inte särskilt skarpa, och om de är det är det antagligen för att de, för att tala med **Torgny Lindgren**, är minnen av minnen.

När något tänks tillräckligt många gånger antar det en form som går att missta för urformen. Vi är alla konstnärer som kan vår färglära och beskrivning. Byggnadsställningarna monterar vi aldrig ned, men glömmer dem ofta.

Konstvetaren och författaren Tom Sandqvist utkom tidigare i år med *Värkstaden* på CKM. Sandqvist är professor emeritus i konstens teori och idéhistoria och har sedan tidigare ett tjugotal böcker i olika genrer på sitt samvete. I sina böcker har han rört sig från minimalism och modernism till dadaism, östeuropeiskt avantgarde och östjudisk kultur, ofta i texter där konsthistoria, idéhistoria och litteratur konvergerar.

Någonstans i *Värkstaden* står det att allt nytt byggs i ruiner. Det är sant, och ruin är inte detsamma som oanvändbart. I detta fall är just ruinen det centrala, det fundamentala, om man tänker sig att något nytt endast kan resa sig ur det gamla.

Boken är en tummelplats för både återanvänt och nytt material. Utdrag ur tidigare böcker används och återanvänds flera gånger. Fram träder ett Finland under 1900-talet, med klassiska teman som krig, den tilltagande välfärden och all den ofärd som ändå fanns och fortsatt står att finna.

Det är två berättelser som sammanfaller i berättelsen. Den ena löper till vänster från början till slut, den andra till höger i läsningens färdriktning.

Tom Sandqvists *Värkstaden* kräver mycket av sin läsare, men lämnar givande spår.

FOTO: LEIF WECKSTRÖM

Roman
Tom Sandqvist
Värkstaden
CKM förlag 2026

mens och omäendets natur och verkningar.

Berättelserna har sina egenheter, men genomgående finns en hård och kärleksfull självironi. Inte sällan får författaren som *författare* utstå vissa syrligheter. Huset håller inte alltid tand för tunga, utan berättar exempelvis om när det "levde sitt eget liv"; när de "nästan tumtjocka bultarna" inte riktigt fästs ordentligt. Huset frågar: "Sådant händer för er författare också, eller hur?"

Värt att notera är att den ena berättelsen också ges ut i en separat volym i höst, av förlaget Litorale, med titeln *Under terrassen hade jag en fuktig källare*.

Sidorna är rikt ströslade med texttrader som vävjer sig mot punkten som vore den en me-

ningsdräpare. Kommatecknet bistår alldeles tillräckligt. Det förstärker känslan av ett utdraget förfall av barndomens hem; någonstans tar förfallet slut, blir ruin, blir till.

Sandqvist visar att det går att använda samma mening eller stycke i olika sammanhang för att skapa nya infallsvinklar. Det finns en lekfullhet i det som är tilltalande. Exempelvis används samma beskrivning för att gestalta massmord och djurslakt, vilket ger en kusligt kraftfull verkan.

Läsaren måste ständigt vara vaksam eftersom berättelsen gör snabba kast i tid, rum och tanke. Berättelsen krälar sig ur led bara för att strax finna vägen tillbaka. Ett hem är ett hem är ett hem och helt plötsligt befinner vi oss i **Rudolf Höss** villa, alldeles intill förintelselägrets stängsel. Ett hem också det.

Den andra delen har en mer akademisk anstrykning. För att få ut det mesta av texten tarvas en viss förtrogenhet med olika filo-

sofiska tankegångar, exempelvis vad som är vackert respektive fult. Det är alla gånger givande, men det är lätt att bli en aning tilltufsad som läsare, för gudarna ska veta att det inte alltid är lätt läsning. Man får försöka rådbåra hjärnan och försöka ta till sig.

Det går att skriva för att komma ihåg, men det är också en metod för att förstå det man tror sig minnas. "Lögnen nosar sanningen i hämlarna", skriver Sandqvist, och vidare att "den riktiga innebörden alltid finns någon annanstans, kanske bara i uppsåtet hos den som skriver". Det blir lätt en nekrofil av den som försöker återberätta sitt liv, konstaterar Sandqvist lakoniskt.

Det är något att ta med sig till framtida biografiläsningar.

Tom Sandqvist är också aktuell som en av de medverkande i konstutställningen Bohema konstnärersfamiljer, som visas på Gamla Kaplansgården i Borgå den 11.9-1.11.

Robert Myhrled

Schildts & Söderströms öppnar bokhandel i Kronohagen

Litteratur

Nästa vecka öppnar förlaget Schildts & Söderströms den tvåspråkiga bokhandeln Bokhornet i Helsingfors.

Bokhandeln ligger i hörnet av Riddaregatan och Kyrkogatan, i samma hus som förlaget, och håller tills vidare öppet endast på onsdagseftermiddagar. Bakom disken står Schildts & Söderströms försäljningschef **Aki Järvinen**, uppger förlaget.

"Lokalen med stora skyltfönster mot Riddaregatan och Kyrko-

Försäljningschef Aki Järvinen tänker själv stå i kassan i den nya bokhandeln. FOTO: PRESSBILD.

gatan är perfekt för en bokhandel, och vi hoppas den ska bli en naturlig mötesplats för litteraturintresserade", skriver förlaget i

ett pressmeddelande.

Det kommer att ordnas evenemang i bokhandeln. På öppningsdagen onsdagen den 16 september gästas romanaktuelle **Kjell Westö**.

Butiken samlar förlagets svenska och finska utgivning under samma tak.

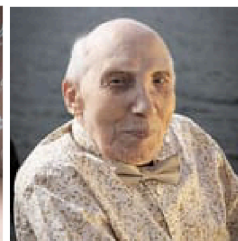
"Säljperioden för böcker har blivit väldigt kort och de flesta bokhandlare vill enbart ha nya titlar i sitt sortiment. Vi kommer också att ha äldre pärlor i hyllan, på det sättet blir vår butik speciell", säger Järvinen i pressmeddelandet.

Andrea Svanbäck

DuvTeatern på centrumbiblioteket Ode!

Söndag 27.9 kl. 17
Sense of Hope
En dansföreställning i samarbete med Carl Knif Company

Onsdag 7.10 kl. 18.30
Ut genom väggen!
En poesiföreställning i samarbete med Wegelius Kammarstråkar

Läs mer på duvteatern.fi